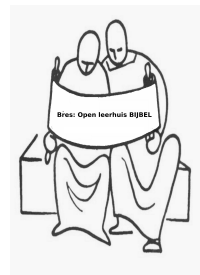

Open leerhuis Betlehem 2018/03

Met medewerking van

Onzen Heertje erfgoedvereniging vzw

en steun van

Het Goede doel vzw Doornstraat 11A
8970 POPERINGE**Jesaja**Vu. Fonds Het Goede Doel vzw., Doornstraat 11A, 8970 Poperinge
2018/2 Leerhuis Bres**1 De profeet**

1.1 Situering

Jesaja (Jes), geboren rond 765 v.Chr. JESAJA (Heb. "Redding van JHWH"), יֵשַׁעְיָהּ Yesha`yah; יֵשַׁעְיָהוּ Yesha`yahuw. In het sterfjaar van koning Uzzia (740) wordt hij geroepen tot het profetenambt¹.

Hij was in de geest in de tempel, toen hij door God werd geroepen²

Ook in II Kon 19–20 en II Kron. 26:22; 32:20, 32 is hij vernoemd. De zoon van Amoz, een onbekende³. Naar de Babylonische Talmoed⁴, broer van Amaziah, koning van Juda. Hij werd ingeleid in het Noordrijk.

Er bestaat een pseudepigraphisch verhaal van zijn hemelvaart. Ook de Babylonische Talmoed⁵ vertelt dat hij is gedood door Manasse. Hij werd opgeslorpt door een ceder boom en de boom werd in stukken gezaagd. Volgens de Jerusalem Talmoed⁶ werd Jesaja in de ceder boom verborgen. Hij werd gemarteld in de dagen van Manasse⁷. Op grond van H. 38 heeft

¹ Jes. 6:1-13.

² Jes. 6.

³ Andere bijbelse figuren met dezelfde naam zijn vermeld in Ezra 8: 7; 8:19; Neh. 11: 7; I Kron. 3: 21; 25: 3, 15; 26: 25.

⁴ Meg. 10b.

⁵ Yev. 49b. In de Islamietische traditie lezen we: *Jesaja's end, Tabari and Thalabi relate that the people of Israel persecuted him for his prophecies and rebukes and that he escaped into a tree. Satan however held the fringes of his garment, which thus could be seen from without. They then brought a saw and cut through Jesaja. This tale was handed down by Wahb ibn Munabbih; its Jewish source is evident.*

⁶ TJ, Sanh. 10: 2, 28c.

⁷ Manasse, het staat geschreven *vulde Jeruzalem met bloed van het ene eind tot het andere* (2 Kon. 21: 16). In de schrift zelf staan geen namen van slachtoffers of de reden waarom ze werden vermoord. Volgens Flavius Josephus (Antiquitates 10:38) dood Manasse alle rechtvaardigen onder de Hebreëen. Hij spaarde de profeten niet. Het verhaal van Jesaja (van de profeten) kennen we. Cf. Hebr. 11: 32-40. 37 *Ze werden gestenigd of doormidden gezaagd, of stierven door een moordend zwaard. Ze zwierven rond in schapenvachten of geitenvellen, berooid, vernederd en mishandeld.v. 37.*

men onlangs nog willen bewijzen, dat hij een in Juda beroemd medicus was. Daar bezocht hij de zieke Hizkia.⁸

1.2 Koninklijke profeet

Omdat hij de indruk wekt te behoren tot de aristocratie van Juda spreekt men van een koninklijke profeet. Volgens de Joodse overlevering zou hij zelfs van koninklijken bloede zijn. Volgens de sage is hij een neef van koning Amazia, zijn dochter gemalin van koning Manasse.

2 Contekst: Politiek onstabiel

2.1 Voor Achaz vs. Assyrië

2.1.1 Politiek

In die tijd heeft Assyrië de suprematie in het Nabije Oosten. Na de troonsbestijging van **Achaz** in 736 pogen **Resin**, de koning van Syrië-Damascus, en **Pekach** (736 v. Chr.), de koning van Israëel, de jonge koning van Juda te betrekken in een coalitie tegen **Tiglatpileser III** (745 v. Chr.), de koning van Assur. Achaz wil niet meedoen met het complot en men ontvoert hem en er komt een pro-Aramese stroman, de *zoon van Tabeel*. Jesaja maant op dat ogenblik tot kalmte⁹. Achaz neemt echter het initiatief hulp in te roepen van Tiglat-Pileser¹⁰. **Juda's onafhankelijkheid is voorbij.**

Op zijn *weigering* wordt Achaz door de bondgenoten Resin en Pekach aangevallen. Hij besluit de hulp van Assyrië in te roepen: daaruit volgt de Syro-Efraïmitische oorlog¹¹. Hij had zijn prestige herwonnen o.a. door de onderwerping van de Edomieten en de verovering van de havenstad Elath, maar moreel was het verzwakt door de *weelde, de overdaad en de hebzucht*.

Dan *menkt* Jesaja *zich in de politiek*, naar het voorbeeld van zijn grote voorgangers uit de 9de eeuw, Elia en Elisa. Hij spreekt koning Achaz moed in, maar eist van hem dat hij zijn vertrouwen **uitsluitend stelt op de HEER**.

2.1.2 Orakels

Uit die tijd dateren de meeste orakels, die verzameld werden in het zogenaamde Immanuël-boek¹².

Naast heilsprofetieën bevat deze verzameling ook bedreigingen, zowel tegen Juda als tegen zijn

⁸ Andere bijbelse figuren met dezelfde naam zijn vermeld in Ezra 8: 7; 8:1 9; Neh. 11: 7; I Kron. 3: 21; 25: 3, 15; 26:25.

⁹ 2 Kon. 15: 37; 16:5; Jes. 7: 1ff..

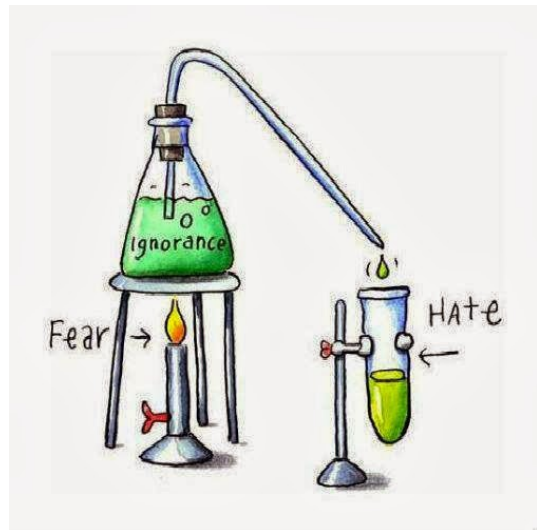
¹⁰ 2 Kon. 16: 7.

¹¹ Over de gevolgen ervan, kan men naast Jes ook nog 2 K 15, 37; 16, 5.7-18 lezen. Efraïm duidt een deel van het Noordrijk van Israëel aan om het geheel te benoemen.

vijanden. Koning Achaz slaat de woorden van de profeet echter in de wind. Hij *roept* de Assyrische koning *Tiglatpileser III* toch te hulp en komt daardoor onder zijn voogdij te staan.

De bondgenoten vormen het plan om een Syriër Tabeël tegenover Achaz koning te maken; aangespoord door het succes van Rezin, staan de Edomieten en Filistijnen tegen het machteloze Juda op¹³, en in deze dubbelzinnige toestand slaat Achaz de bal helemaal mis. Hij roofde de schatten en sieraden van den tempel¹⁴ en betaalt hiermede de hulp van Tiglat-Pileser van **Assyrië**, die Rezin en Pekah verslaat, het rijk van Damascus vernietigt en uit Syrië¹⁵ en de N. en O. distrikten van Israël¹⁶ een grote menigte *in ballingschap* wegvoert.

Niet door Pekah en Rezin, maar door de Assyriërs zou God het gericht in zijn vollen omvang over Juda voltrekken, profeteerde Jesaja. Wel zouden zij Damascus en Israël vernietigen¹⁷, maar ook het Zuidelijk rijk zou niet ongedeerd blijven. De machtige, Assyrische Grootkoning zou zich werpen op het kleine, onbeduidende Juda, en het Immanuël-teken was een waarborg, dat alleen Jeruzalem zou stand houden¹⁸.

Jes 8:6-10 6' Omdat dit volk geen vertrouwen meer heeft in het kabbelende water van Siloach en zijn geluk zoekt bij Resin en de zoon van Remaljahu, 7 zal de Heer de koning van Assyrië en zijn geweldige legermacht over hen uitstorten als de grote watermassa's van de Eufraat: ze zullen buiten hun oevers treden en over alles heen stromen. 8 Ze zullen Juda binnendringen en het overspoelen, zodat het water ieder tot de lippen stijgt. Ze zullen je land over de volle breedte overvleugelen, Immanuel.' 9 Roep op tot de strijd, volken, beef van angst. Luister, volken van de verste hoeken van de aarde. Gord je wapens aan en beef van angst, ja, gord je wapens aan en beef van angst. 10 Smeed een plan – het zal verijdeld worden; sluit een verbond – het zal nergens toe leiden. Want God is met ons.

In 722 was het zover Salmanassar belegerde Samaria en Sargon en nam ze in. **JHWH spreekt, het is het woord van de Ene Heilige**¹⁹:

¹² Jes. 6-12.

¹³ 2 Kron. 28:17 vv. Jes. 14:28 vv.

¹⁴ 2 Kon. 16: 17-18.

¹⁵ 2 Kon. 16: 9.

¹⁶ 2 Kon. 15: 29.

¹⁷ Jes. 8: 4; 17:1-11.

¹⁸ Jes. 8:6-10. Vgl. 7:14 vv. 8:14-22.

¹⁹ Jes. 1: 10; 5: 24.

2.2 Na Achaz: Hizkia

2.2.1 Politiek

Na de *dood van Achaz* in 736 komt de vrome Hizkia op de troon²⁰. Wanneer deze de partij van *Egypte* wil kiezen, treedt Jesaja opnieuw op tegen de Egyptische invloed aan het hof en tegen elke militaire alliantie. Men moet *alleen op de HEER vertrouwen!*

Het hoogtepunt van de crisis is de veldtocht die koning *Sanherib van Assur* in Juda onderneemt in 701.

In 701 v.Chr. verwoestte Sanherib de Verschrikkelijke de stad Berseba door brandstichting en viel Juda definitief binnen: *Wat Hizkia de Jood aangaat, hij onderwierp zich niet aan mij, ik belegerde 46 van zijn versterkte steden, ommuurde vestingen en talloze dorpen en overmeesterde ze door aangestampte taluds en stormrammen, voetvolkaanvallen, mijnen, stootblokken, alsook sappeurswerk... Hemzelf maakte ik tot gevangene in Jeruzalem, in zijn koninklijke residentie, als een vogel in een kooi".* De beslissende slag had plaats in Lachis.

Muurreliëfs in het paleis van Nineve tonen Sanherib terwijl hij toeziet vanop zijn ivoren troon op 300 m afstand (een goede boogschuit verwijderd). Hizkia overleed uiteindelijk in 687 v.Chr. Zijn opvolger was zijn twaalfjarige zoon Manasse. *Hizkia onderwerpt zich*, maar Sanherib eist de overgave van Jeruzalem.

Nu het N. rijk vernietigd was, richtten de Assyriërs zich naar het Zuidelijk²¹. Moreel was het al een beetje verbeterd. De vrome Hizkia was zijn vader Achaz opgevolgd, had met behulp van Jesaja en Micha en in tegenstelling met de weerstand, die hij vond bij het volk²², tempel en rijk gereinigd van afgoderij en de besten van Juda om zich verenigd. Vertrouwende op de hulp van Egypte, zei Hizkia de Assyriërs de gehoorzaamheid op. Jesaja waarschuwde, dat men toch zijn vertrouwen niet stelle op Egypte, maar op JHWH alleen²³, en wanneer de Assyriër JHWH en Jeruzalem bedreigen, predikt Jesaja het behoud van de hoofdstad als zijnde een Ariël Gods²⁴, en de hoge majesteit van JHWH tot beschaming van Zijn vijanden en tot bescherming van Zijn vrienden²⁵. Het is ook zo geweest.

²⁰ 2 Kon. 18: 3-7; 2 Kron. 29: 1-31: 21.

²¹ Jes. 20: 14-31.

²² Jes. 28:7-22; 22: 13-14; 30: 10 vv.

²³ Jes. 29:1 5v.; 30:1-7.15v.; 31: 1-7.

²⁴ Ariël het bovenste van het brandofferaltaar (Ezech. 43: 15) de naam die door Jesaja (Jes. 29: 1-2. 7) gebruikt wordt voor Jeruzalem, als de plaats, waar het heilige altaarvuur brandt (Jes. 31: 9). Ariël betekent 'leeuw van God'. Deze engel wordt dan ook vaak afgebeeld met een leeuwenkop. Hoewel hij volgens sommige bronnen tot de gevallen engelen behoort, wordt hij in de joodse traditie tot een van Rafaëls belangrijkste helpers gerekend bij het genezen van ziekten in het rijk van de mensen.

²⁵ Jes. 36: 4-22 e.a.

2.2.2 De schacht van Hizkia; Dat kreeg de naam badwater Siloam

De watervoorziening was voor elke antieke stad het grote probleem. Als de bron laag lag(en dat was meestal het geval) en de stad hoog vanwege de noodzakelijke verdediging, was de grote vraag hoe men in oorlogstijd

over water kon blijven beschikken. In enkele gevallen hebben de antieke bouwmeesters een tunnel gegraven onder de stadsmuren door. Via een schacht of trappensysteem kon men nu vanuit de stad bij het diepste punt komen waar water was. In Megiddo moest men 35 meter afdalen om de horizontale tunnel te kunnen bereiken. Zie foto. Op dezelfde manier heeft koning David een tunnel gegraven om de sterke vestingstad van de Jebusieten, Jeruzalem in te nemen. De Jebusieten zeiden tegen David: u komt er niet in. Sterker nog: de lammen en de blinden zullen u verjagen. Toch veroverde David de bergvesting Sion, de huidige Davidsburcht. David zei: Wie de Jebusieten wil verslaan, hoeft slechts de watertoevoer af te snijden²⁶.

Ook koning Hizkia heeft op die

manier Jeruzalem kunnen redden tijdens de omsingeling van de Assyriërs. Om die tunnel (533 meter lang) te dateren heeft men de zogeheten koolstofdateringsmethode toegepast

2.2.3 Orakels

Uit deze tijd dateren een aantal orakels

- tegen de volken²⁷
- en ook de orakels over Juda en Israël²⁸.
- Jesaja verzekert Hizkia dat Jeruzalem niet zal vallen²⁹. De feiten geven hem gelijk.

²⁶ 2 Sam 5:8.

²⁷ Jes. 14: 24-23:18.

²⁸ Jes. 28-32.

²⁹ Jes. 10: 5-19: 37, 21-35)

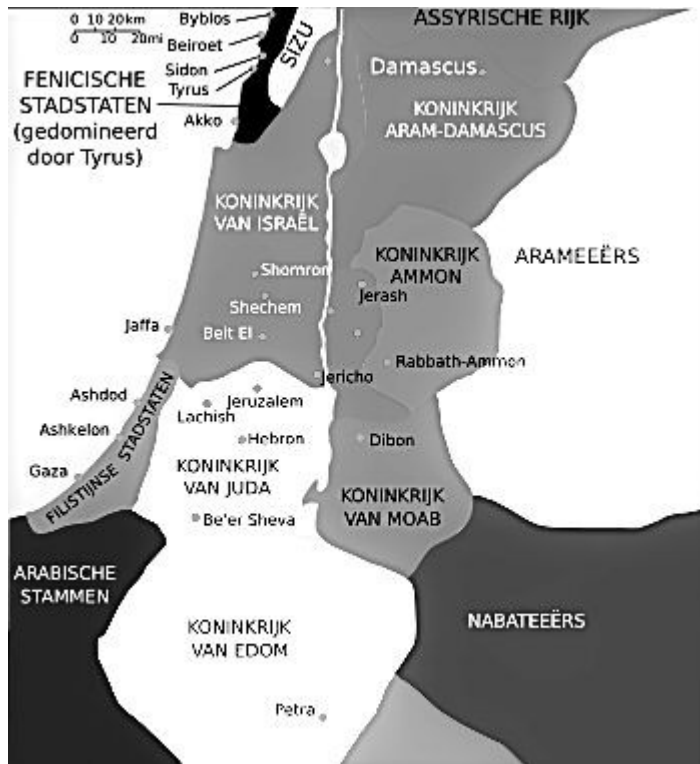

Na 700 verdwijnt de profeet Jesaja uit ons gezichtsveld. Volgens een Joodse traditie stierf hij de marteldood onder koning Manasse (693-639).

2.2.4 Verschil

Koning Hizkia (c. 715–687 v. Chr.), Ahaz's zoon en opvolger op de troon zoekt niet onmiddellijk toenadering tot Egypte. Jesaja treedt profetisch op *blootvoets en naakt* om aan te geven dat voor Egypte kiezen ongeluk inhoudt. Dat doet hij drie jaar lang. Enkele jaren later zal Hizkia dat, spijs de profeet, wel doen³⁰, maar dat is een ramp³¹. In 701 v. Chr. Valt Sanherib Palestina binnen, Egypte en Ethiopië struikelen te Elteke. Dat is de ballingschap. Jerusalem wordt belegerd. Hizkia geloofde in de oninneembaarheid van de Stad en en niet in verdragen en de eisen van Sanherib's officier³². De profeet had dat voorspeld de stad zou niet ingenomen worden *en Ik zal u doen wederkeren door dien weg, door denwelken gij gekomen zijt*³³. God bezocht het kamp van Sanherib³⁴,

decimeerde het, en het beleg van Jerusalem was een feit.

3 REDACTIE

Het boek Jesaja is, zoals elk profetenboek, ontstaan uit verzamelingen van orakels en gedichten, die enigszins geordend zijn. Stukken van latere datum worden aan de verzameling toegevoegd en het geheel wordt in de loop van de tijd redactioneel bewerkt. Men kan in het boek duidelijk drie grote delen onderscheiden:

³⁰ Jes. 39: 5–7.

³¹ Jes. 31: 3.

³² Jes. 36: 4ff.; 2 Kon.18: 17ff.

³³ Jes. 37:22–29.

³⁴ Jes. 37: 36; II Kon.19: 36.

3.1 Jes. 1-39

3.1.1 Inhoud: Jesaja (1-39)

-Orakels over Juda en Jeruzalem (1: 1-12,6) – Orakels tegen de volken (13: 1-23,18) -Apokalyps van Jesaja (24: 1-27,13) – Orakels over Juda (28: 1-33,24) -Kleine apokalyps van Jesaja (34: 1-35,10) -Historisch aanhangsel (36: 1-39,8).

3.1.2 Proloog

In de hoofdstukken 1-39 vinden we de authentieke uitspraken van de profeet. Maar in dit eerste deel worden ook recentere stukken opgenomen, en de woorden van de profeet zijn soms sterk redactioneel bewerkt.

3.1.3 Sionsprofetieën**3.1.3.1 Het feestmaal op de Sion: Jesaja 25: 6-10**

6 Op deze berg richt de HEER van de hemelse machten voor alle volken een feestmaal aan: uitgelezen gerechten en belegen wijnen, een feestmaal rijk aan merg en vet, met pure, rijpe wijnen.

7 Op deze berg vernietigt hij het waas dat alle volken het zicht beneemt, de sluier waarmee alle volken omhuld zijn.

8 Voor altijd doet hij de dood teniet. God, de HEER, wist de tranen van elk gezicht, de smaad van zijn volk neemt hij van de aarde weg – de HEER heeft gesproken.

9 Op die dag zal men zeggen: 'Hij is onze God! Hij was onze hoop: hij zou ons redden. Hij is de HEER, hij was onze hoop. Juich en wees blij: hij heeft ons gered!'

10 De hand van de HEER rust op deze berg, maar onder zijn voeten wordt Moab vertrapt, zoals stro in mest wordt getreden;

3.1.3.2 Betekenis

In hoofdstuk 1 volgt een bundel Sionsprofetieën³⁵ (2-5), die beginnen met een lied over Sions glorie³⁶, maar verder hoofdzakelijk bedreigingen bevatten.

Dan zullen de zwaarden worden omgesmeed tot ploegen³⁷,... ze zullen zich richten – tora dirigeren naar deutingen van JHWH en de

³⁵ Jes. 2-5.

³⁶ Jes. 2, 2-5.

³⁷ Jes. 2: 4 *Hij zal rechtspreken tussen de volken, over machtige naties een oordeel vellen. Zij zullen hun zwaarden omsmeden tot ploegijzers en hun speren tot snoeimessen. Geen volk zal nog het zwaard trekken tegen een ander volk, geen mens zal meer weten wat oorlog is.*

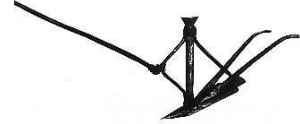
boodschappen van de Heer en de bevrijding die dat meebrengt³⁸. Die richting in de Boodschap van Jesaja is karakteristiek³⁹.

IJzeren ploeg uit de ijzertijd. Meestal werd echter alleen de punt van een houten ploeg van ijzer voorzien.

Jesaja 2:2-4 is typisch Sion gecentraliseerd, maar uitstralend en grensoverschrijdend⁴⁰.

In Micha 4:1-4 komt dit terug.

1 Eens zal de dag komen dat de berg met de tempel van de HEER rotsvast zal staan, verheven boven de heuvels, hoger dan alle bergen. Volken zullen daar samenstromen, 2 machtige naties zullen zeggen: 'Laten we optrekken naar de berg van de HEER, naar de tempel van Jakobs God. Hij zal ons onderrichten, ons de weg wijzen, en wij zullen

zijn paden bewandelen.' Vanaf de Sion klinkt zijn onderricht, vanuit Jeruzalem spreekt de HEER. 3 Hij zal rechtspreken tussen machtige volken, over grote en verre naties een oordeel vellen. dan zullen zij hun zwaarden omsmeden tot ploegijzers en hun speren tot snoeimessen. Geen volk zal nog het zwaard trekken tegen een ander volk, geen mens zal meer weten wat oorlog is. 4 Ieder zal zitten onder zijn wijnrank en onder zijn vijgenboom, door niemand opgeschrikt, want de HEER van de hemelse machten heeft gesproken. 5 Laat andere volken hun eigen goden volgen – wij vertrouwen op de naam van de HEER, onze God, voor eeuwig en altijd.

Bijbelse personen | Oud Testament Tekst, David van Capelleveen

³⁸ Jes. 9: 12 *Het volk keert niet terug naar wie hen sloeg, de HEER van de hemelse machten zoeken zij niet. 13 Daarom zal de HEER bij Israël in één haal kop en staart, palmtak en riet afsnijden; 14 de kop zijn de oudsten en aanzienlijken, en de staart de leugenprofeten. 28: 16-18: 16* Maar dit zegt God, de HEER: *Ik leg in Sion een fundament met een uitgelezen grondsteen, een kostbare hoeksteen. Wie zijn vertrouwen daarop grondvest, hoeft geen andere toevlucht te zoeken. 17 Ik zal het recht als meetlint hanteren en de gerechtigheid als schietlood. De hagel vernietigt de schuilhoek van je bedrog, het water spoelt jullie schuilplaats weg. 18 Jullie verbond met de dood wordt verbroken, jullie verdrag met het dodenrijk houdt geen stand. Wanneer de striemende gesel voorbijkomt zal hij jullie genadeloos afranselen. 30: 19-22 19* Volk van Jeruzalem, *dat op de Sion woont, je hoeft geen tranen meer te storten. Want hij zal zich over je ontfermen als je weeklaagt, hij zal antwoorden zodra hij je hoort. 20 De Heer zal jullie brood geven in de benauwenis en water in de nood. Hij die jullie onderricht gaf, zal zich niet langer verbergen. Met eigen ogen zul je je leermeester zien, 21 met eigen oren zul je een stem achter je horen zeggen: 'Dit is de weg die je moet volgen. Hier moet je rechts. Ga daar naar links.'* 22 *Dan zullen jullie je met zilver overtrokken beelden en je vergulde godenbeelden als onrein beschouwen.*

³⁹ 1: 10; 5: 24; 8: 16, 20; 30: 9

⁴⁰ contrast Lev. 25: 18; 26: 5; Jer. 30: 10; 46: 27; Hos. 2: 20.

De stoutmoedigheid waarmee Israëls profeten zich hebben ingezet om het hardnekkige volk Israël terug te roepen tot het Verbond met de Heere, is volstrekt uniek. In dit artikel willen we daarom stilstaan bij de bijzondere leven van een van de grote schriftprofeten: Jesaja.

3.2 Een rumoerige eeuw

De achtste eeuw voor Christus is een periode vol beroering en onrust voor het volk Israël. Het opkomende en oorlogzuchtige neo-Assyrische rijk is zich agressief aan het uitbreiden in het gebied van de vruchtbare halve maan met uiteindelijk rampzalige gevolgen voor het Tienstammenrijk. Het gebied wordt in 722 v. Chr. geannexeerd en het volk wordt gedeporteerd door koning Sargon II van Assyrië. In Juda, dan al tien jaar een vazalstaat van Assyrië, is een profeet actief wiens Geschriften door velen worden gezien als het literaire en profetische hoogtepunt van de Bijbel: Jesaja, de zoon van Amoz.

3.3 Van koninklijken bloede?

Een volledige levensbeschrijving over de profeet Jesaja ontbreekt in de Schrift en canonieke gegevens over zijn leven zijn zeer schaars. Naast vermeldingen in 2 Koningen 18:13-19:37 (een passage die gelijk is aan Jes. 36-37) en 2 Kronieken (26:22;32:30-32) hebben we eigenlijk alleen de gegevens uit de weinige narratieve gedeelten in het profetenboek (die voorkomen in Jes. 7-9; 20 en 36-39). Algemeen wordt aangenomen dat Jesaja van hoge komaf was, mogelijk zelfs van koninklijken bloede. In het Oude Testament wordt hij dertien keer geïdentificeerd als 'zoon van Amoz', wat ten minste aangeeft dat Amoz een prominent figuur was. Verdere Bijbelse gegevens over Jesaja's vader ontbreken, maar een vrij oude traditie, overgeleverd in de Babylonische Talmoed (traktaat Megilla 10b), verhaalt dat hij de broer was van koning Amasja (2 Kon. 14), de vader van Uzzia¹. Jesaja was hierdoor mogelijk verwant aan het koningshuis en dit zou kunnen verklaren waarom hij in zijn profetische bediening zo makkelijk toegang had tot het koninklijke hof. Zijn verheven literaire stijl verraadt hoe dan ook een genoten opleiding die past bij de hogere klassen van de Israëlitische maatschappij. Jesaja was getrouwd met een profetes en kreeg twee kinderen die beiden een symbolische profetische naam droegen.²

3.4 Een overweldigende ontmoeting

Het opschrift van Jesaja 1:1 vermeldt ons dat de profeet actief was tijdens het bewind van de vier Judese koningen Uzzia,

Jotham, Achaz en Hizkia, die opeenvolgend regeerden in de periode 792-686 v. Chr.³. Zijn geboortedatum is onbekend, maar dit moet ergens tijdens de regering van Uzzia zijn geweest. Jesaja's bijzondere roeping (Jes. 6:1-13) vond plaats tijdens het sterfjaar van deze Judese koning en wordt rond 740 v. Chr. gedateerd.⁴ Hier beleeft Jesaja een overweldigende ontmoeting met de levende God en krijgt hij de opdracht om tot het volk een boodschap uit te spreken. Een boodschap die niet tot berouw zou leiden, maar juist tot verdere verharding en weerstand (Jes. 6:9-10). Een vreselijk oordeel van de Heere dat het einde van het nationale Israël zou betekenen met de imminente ballingschap van de tien stammen en de toekomstige Babylonische ballingschap van Juda in 586 v. Chr. (Jes. 39; 2 Kon. 25). Van laatstgenoemde zou slechts een restdeel overblijven. Jesaja moet het volk aanklagen vanwege haar gruwelijke godsdienstige afvalligheid (Jes. 1:2;11-14; 2:6-9; 8:19-22) en zedelijke ontaarding (Jes. 3:1-5; 16-23; 5:8-24; 28:7-13). Daarnaast heeft hij vele gezichten over de omringende natiën, internationale betrekkingen en bedreigingen voor het land (Jes. 7-8:5; 13-23).

3.5 Redding van de Heere

Toch staat niet het onheil, maar juist het heil van de heilige God centraal in het boek Jesaja. God zou Israël niet volledig in de steek laten, maar hen verlossen. Deze belofte wordt al direct aan het begin van het boek duidelijk: "Al waren uw zonden zo rood als scharlaken, ze zullen wit worden als sneeuw" (Jes. 1:18). De betekenis van Jesaja's naam: 'de Heere zal redden' of 'de redding van de Heere' reflecteert dit. Het boek handelt nadrukkelijk over dit thema, voornamelijk in de hoofdstukken over Immanuël (Jes. 7-12) en in de liederen van de Knecht des HEEREN (Jes. 40-55). Hierin wordt de Messias beschreven door Wiens handelen Israël gered zal worden, maar door Wie Gods heil ook naar de heidenen zal gaan. In de opeenvolgende slothoofdstukken klinkt Gods belofte van herstel niet alleen voor Israël, maar krijgt het ook een kosmische dimensie. De profeet beschrijft een nieuwe hemel en een nieuwe aarde (Jes. 65).

3.6 Martelaar van het geloof?

Jesaja's bijzondere beschrijvingen van Gods heilshandelen overschaduwen zijn eigen levensloop op aarde. Historische gegevens over hem houden namelijk op na hoofdstuk 39. Het laatste wat we van hem weten, is dat hij nog in leven is ten tijde van de dood van Sanherib in 681 v. Chr. Jesaja beschrijft deze gebeurtenis, nadat hijzelf het oordeel over de Assyrische koning (Jes. 37:21-38) had aangekondigd.

In de Joodse en christelijke overlevering vinden we meer gegevens. Jesaja's martelaarschap onder het bewind van koning Manasse wordt genoemd in een aantal bronnen. De Babylonische Talmoed (traktaat Jevamot 49b) doet kleurrijk verslag over een genealogisch archiefstuk uit Jeruzalem waarin de dood van Jesaja wordt vermeld door de hand van deze wrede koning, die hem beschuldigde een valse profeet te zijn. Jesaja, die niet wenst in te gaan op de beschuldigen, spreekt de naam van God uit en wordt opgeslokt door een cederboom. Manasse laat deze vervolgens doormidden zagen waardoor Jesaja sterft. Dergelijke verslagen vinden we ook in de Jeruzalemse Talmoed (Sanhedrin 10:2) en in het vroegchristelijke pseudepigrafische boek 'De Hemelvaart van Jesaja'. Ook in het Nieuwe Testament wordt in Hebreeën 11:37 geschreven over de wijzen waarop de profeten zijn gedood, waarbij ook 'doormidden zagen' wordt genoemd. Mogelijk is dit een referentie naar het lot van Jesaja. Hoeveel waarheid er in deze bronnen zit, is echter moeilijk te zeggen. Wel wordt koning Manasse beoordeeld als de slechtste koning uit de geschiedenis van Juda en Israël. De Bijbel verhaalt zijn afgodsdienstige gruwelijkheden (2 Kon. 21:1-19; 2 Kron 33:1-20), terwijl de Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus schrijft over zijn gewelddadige bewind: "Manasse doodde alle rechtvaardige mannen onder de Hebreeërs op barbaarse wijze en spaarde de profeten niet, want elke dag vermoordde hij er enkele van hen, totdat Jeruzalem over- stroomde met bloed" (Antiquitates Judaicae 10:38). Het is in ieder geval vrij onwaarschijnlijk dat de grote profeet Jesaja zijn laatste dagen op aarde in vrede kon doorbrengen.

3.7 De Grote Jesaja rol

De grote Jesaja rol is ongetwijfeld de kroon op de collectie Dode-Zee rollen die gevonden zijn in Qumran halverwege de twintigste eeuw (1947-1956). De op perkament beschreven rol bevat vrijwel de complete tekst van Jesaja en is met zijn datering van 150-100 v. Chr. op dit moment het oudste overgeleverde manuscript van het boek. De rol is te bezichtigen in het Israël Museum te Jeruzalem, dat tevens een zeer gedetailleerde digitale versie aanbiedt op het internet(www.imj.org.il/shrine_center/Isaiah_Scrolling/index.html).

Voetnoot

1. Uit 2 Kronieken 26:22 blijkt dat Jesaja een biografie schreef over koning Uzzia en 2 Kronieken 32:32 duidt mogelijk op een andere geschrift dan het boek Jesaja. Helaas zijn deze geschriften verloren gegaan.

- 2. Een fenomeen dat ook voorkomt bij de oudste schriftprofeet Hosea (Hos. 1:9).**
- 3. Met co-regentschappen tussen Uzzia en Jotham, en Jotham en Achaz.**
- 4. Hiermee is Jesaja een tijdgenoot van de profeet Micha en in dezelfde periode werkzaam in en rond Jeruzalem**